Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Departementaal vertrouwelijk

Kerneenheid Analyse

Duiding Maatschappelijke impact COVID-19 (nr. 23)

Maandag 1 maart 2021 - geactualiseerd tot 09:30 uur

Duiding

- Er zijn binnen de samenleving momenteel vier trends waarneembaar: (1) Het draagvlak voor de meeste maatregelen is onverminderd hoog en (2) de vaccinatiebereidheid staat op zijn hoogste punt sinds het RIVM begon met meten. (3) Tegelijkertijd is het vertrouwen in het coronabeleid als geheel verder gedaald. Steeds minder mensen vinden dat maatschappelijke belangen goed worden afgewogen en besluiten goed worden toegelicht. Ook wordt kritiek geleverd op de schijnbare willekeur van de keuze voor sectoren die mogen versoepelen. (4) Dit ongenoegen in combinatie met 'coronamoeheid' (en mogelijk ook het initiële succes van Viruswaarheid bij de rechter) leidt tot een toename in oproepen tot burgerlijke ongehoorzaamheid, (aangekondigde) rechtszaken tegen de overheid en begrip op sociale media voor uitingen van burgerlijke ongehoorzaamheid. Tot dusver blijven daadwerkelijke manifestaties van burgerlijke ongehoorzaamheid beperkt, maar bij het uitblijven van perspectief voor ontriefde groepen binnen de samenleving kunnen de manifestaties toenemen.
- Een verbetering in het weer zal waarschijnlijk ook bijdragen aan een toename van burgerlijke ongehoorzaamheid, zoals geïllustreerd door de recente grootschalige overtredingen van de coronamatregelen in steden als Amsterdam en Tilburg.
- Zowel burgers als ondernemers plaatsen vraagtekens bij de timing voor de versoepelingen vanaf 3 maart. Deze vraagtekens kunnen - in combinatie met het beoordelen van besluiten van het kabinet als willekeurig - ervoor zorgen dat de maatschappelijke steun voor de maatregelen afneemt. De voorgenomen acties van enkele horecaondernemers om de terrassen te gaan openen is hier een duidelijk voorbeeld van.

Situatiebeeld

Draagvlak voor de maatregelen

- De versoepelingen die in de persconferentie van 23 februari aangekondigd zijn worden door 52% van de 25.000 ondervraagde mensen positief ontvangen, blijkt uit onderzoek van EenVandaag. Boven aan de lijst met gewenste versoepelingen staat het openen van de terrassen. Volgens het onderzoek krijgen de verlengde maatregelen voor groepsbeperking (zowel binnen als buiten) de minste steun.
- Over het algemeen is online met instemming gereageerd op de (gedeeltelijke) opening van het voortgezet onderwijs. Ook de voorwaardelijke heropening van de meeste contactberoepen en winkels wordt online positief ontvangen. Wel is er ongenoegen over de vermeende willekeur.
- Bijna de helft van alle door EenVandaag ondervraagden zegt het steeds lastiger te vinden om zich aan de maatregelen te houden. Toch blijkt uit onderzoek van het RIVM (tussen 10 en 14 februari gehouden) dat de naleving in veel gevallen stabiel blijft en in sommige gevallen zelfs verbeterd is. De vaccinatiebereidheid is op het hoogste niveau sinds de eerste keer dat dit uitgevraagd is door RIVM.
- Hoewel de meeste mensen zich nog aan de regels zeggen te houden, is er op sociale media een toename te zien van coronamoeheid en begrip voor uitingen van burgerlijke ongehoorzaamheid. Volgens velen moet meer aandacht komen voor de druk op de samenleving en economie. Bij een toenemende groep mensen lijkt behoefte te zijn aan een verhaal met meer toekomstperspectief.
- De mogelijke komst van een Europees vaccinatiecertificaat/paspoort leidt enerzijds tot instemming over de eventuele mogelijkheden die dit zou kunnen bieden, en anderzijds tot afkeuring vanwege de vermeende rechtsongelijkheid die daarmee zou worden gecreëerd. Het pleidooi van D66-lijsttrekker Kaag dit weekend voor een dergelijk paspoort doet de online discussie tijdelijk opleven, waarbij vooral de tegenstanders zich laten horen. Ook tijdens het verkiezingsdebat kon haar initiatief op weinig steun rekenen.
- De versoepeling van maatregelen wordt vanuit enkele extreemlinkse organisaties en individuen afgekeurd. Enkele extreemrechtse organisaties en individuen willen juist zo snel mogelijk de maatregelen afbouwen. Het aandeel van extreemlinks en extreemrechts in de coronaprotesten blijft marginaal.
- Zesenvijftig lokale afdelingen van Koninklijke Horeca Nederland hebben ondernemers opgeroepen op 2 maart de terrassen (veilig) te openen. Het Veiligheidsberaad wil dat de geldende maatregelen gehandhaafd worden, maar zijn er ook burgemeesters die willen gaan kijken wat er buiten wel kan. Het openen van de terrassen kan de politie helpen bij het handhaven van de coronaregels in de drukke parken, zegt de Nederlandse Politiebond.

- Demissionair minister Ferd Grapperhaus heeft al aangekondigd dat horecazaken die de regels negeren beboet, en in het uiterste geval gesloten, worden. Hij is wel in gesprek met KHN om te kijken wat voor plannen er kunnen worden gemaakt voor heropening in de toekomst. Meerdere ministers hebben aangegeven de terrassen 'zo spoedig mogelijk' te willen openen, zonder hier data aan te verbinden.
- Dit weekend werd op verschillende plaatsen actie gevoerd tegen de horecasluiting. In Laren heeft de politie ingegrepen toen zeker 150 mensen naar een restaurant in het centrum van het dorp kwamen.
- Op sociale media verschenen oproepen voor bijeenkomsten in parken of op pleinen op verscheidene plekken in Nederland. Er zat niet een duidelijke groep of organisatie achter. Op zondag hebben 500 mensen op het Museumplein gedemonstreerd. De ME heeft uiteindelijk moeten ingrijpen en er zijn 17 aanhoudingen gedaan. Andere bijeenkomsten hebben dit weekend niet plaatsgevonden of hebben nauwelijks (media-)aandacht getrokken. Op sociale media is er zowel begrip als afkeuring over de drukte in stadsparken in de afgelopen dagen, onder andere over het afval dat wordt achtergelaten.
- Er staan acties op stapel van sportschoolhouders, sekswerkers, horecaondernemers, de fitnessbranche en winkeliers die weer open willen. Er is online begrip en steun voor de voorgenomen acties. Sommigen roepen de burgemeesters op om niet te handhaven.
- Er zijn verschillende rechtszaken aangekondigd. Zowel Koninklijke Horeca Nederland als de belangenorganisatie voor marktkooplieden willen via de rechter een betere onderbouwing van de besluiten die het kabinet neemt. De kermisbranche en winkeliersorganisatie Inretail willen via een rechtszaak heropening afdwingen. Inretail verwijst daarbij naar de routekaart die het kabinet eerder naar buiten heeft gebracht. Ook de Tweede Kamer en verschillende wetenschappers voeren de druk op om verder te versoepelen.
- Volgens de voorzitter van Herstel-NL zou er vanuit kringen rondom het kabinet druk zijn uitgeoefend om de campagne voor een snelle heropening van Nederland uit te stellen tot na de verkiezingen. Na een spoedoverleg is besloten om niet te stoppen en zijn twee economen opgestapt. Het kabinet ontkent leden van Herstel-NL te hebben aangesproken.
- Een corona-uitbraak onder de jongste kinderen op een school in Amsterdam is aanleiding voor de Algemene Vereniging voor Schoolleiders en de Algemene Onderwijsbond dringend op te roepen om sneltesten beschikbaar te stellen en onderwijspersoneel zo snel mogelijk te vaccineren.

Maatschappelijk ongenoegen

- Viruswaarheid heeft het hoger beroep over het afschaffen van de avondklok verloren. Het gerechtshof oordeelde dat er wel degelijk sprake is van buitengewone omstandigheden die de invoering van de avondklok mogelijk maken. De uitspraak trekt op sociale media veel aandacht. Tegenstanders van de avondklok vinden dat de rechtsstaat 'dood' is en dat we in een 'bananenrepubliek' leven. Viruswaarheid gaat in cassatie bij de Hoge Raad.
- Er loopt nog een ander kort geding waarin Viruswaarheid eist dat de Staat overgaat tot rectificatie van "onjuiste en onvolledige en daardoor onrechtmatige berichtgeving aan de Nederlandse burger" op het gebied van Covid-vaccinaties. Ook wil de actiegroep dat de voorlichtingscampagnes worden gestaakt. Uitspraak in deze zaak volgt op 10 maart.
- 5.1.2e 5.1.2e weigert zijn patiënten te vaccineren tegen corona als ze niet een brief ondertekenen die hen wijst op de werking en risico's van het vaccin AstraZeneca. De Inspectie van Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) stelt dat een arts dit niet mag doen. Op social media noemen velen hem gevaarlijk en zijn handelen onethisch en willen dat hij wordt aangepakt door de tuchtcommissie of uit zijn ambt wordt gezet. Antivaxxers steunen de huisarts juist.
- Deze week worden 4 miljoen exemplaren van 'Eyeopener' huis-aan-huis verspreid in Nederland. In het pamflet worden lezers opgeroepen om zich niet te laten vaccineren en zich te bekeren tot Jezus. Initiatiefnemer is predikant Jaap Dieleman, die zegt hiervoor geld te ontvangen van vaste sponsoren van zijn stichting de Heilbode en donateurs.
- Volgens verschillende mediaberichten verspreidt Baudet desinformatie over het COVID-19 virus. Uit Ipsos onderzoek voor Nieuwsuur blijkt dat de helft van mensen die op zijn partij willen stemmen denkt dat het coronavirus bewust is ontwikkeld om burgers wereldwijd te onderdrukken. Zij wijken hiermee flink af van de gemiddelde Nederlanders, waar dit percentage 11% is.
- Tijdens de campagnebezoeken voor de verkiezingen houdt Forum voor Democratie zich niet aan de coronamaatregelen. Zondag zijn er enkele aanhoudingen verricht in Nijmegen wegens opruiing, en zijn enkele bekeuringen uitgedeeld aan mensen die onvoldoende afstand hielden tijdens het flyeren. De campagnemanifestatie werd voortijdig beëindigd op verzoek van de burgemeester in verband met drukte en een onaangekondigde tegendemonstratie. Het OM stelt een onderzoek in naar aanleiding van een eerder bezoek van Baudet aan Urk.
- Minister Hugo de Jonge laat in gesprek met Hart van Nederland weten dat de beveiligingsmaatregelen op en rond het Binnenhof flink zijn toegenomen sinds de coronacrisis omdat ministers dagelijks gevolgd en gefilmd worden door groepen demonstranten.